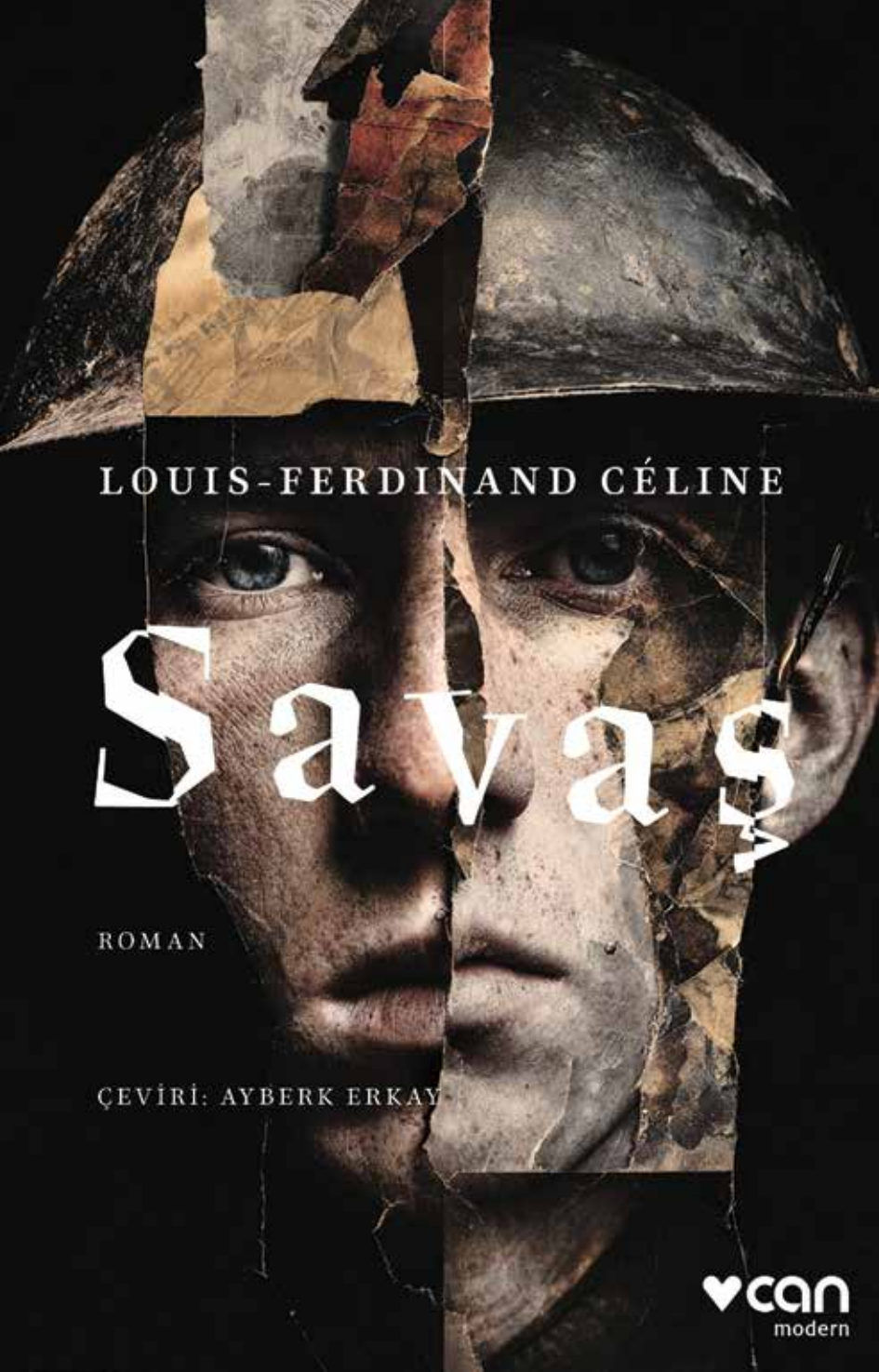

LOUIS-FERDINAND CÉLINE

Savaş

ROMAN

ÇEVİRİ: AYBERK ERKAY

can modern

Can Yayınları
Bu tanıtım kopyası
Can okurları için
özel olarak hazırlandı.
Can Yayınları

LOUIS-FERDINAND
CÉLINE

SAVAŞ

Can Modern

Savaş, Louis-Ferdinand Céline
Fransızca aslından çeviren: Ayberk Erkay
Guerre
İlk (bu çeviride kaynak alınan) baskı: Éditions Gallimard, 2022
© 2022, Éditions Gallimard, Paris
© 2025, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ekim 2025, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 5 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik
Önsöz: François Gibault
Editör: Ömer Şentürk
Düzelti: Melis Oflas
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek
Orijinal edisyon Pascal Fouché tarafından hazırlanmıştır.

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: MY Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şti.
Maltepe Mah. Yılanlı Ayazma Sokak. No: 8 Kat: 2
Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 47939

ISBN 978-975-07-6620-6

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

LOUIS-FERDINAND CÉLINE

SAVAŞ

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Ayberk Erkay

can

LOUIS-FERDINAND CÉLINE, 1894'te Courbevoie'da ailenin tek çocuğu olarak doğdu. Bir sigorta şirketinde çalışan babası küçük burjuva bir aileye mensuptu; küçük bir butik işleten annesiyse Paris çevresine yerleşmiş zanaatkârlardan ve küçük esnaftan oluşan bir ailedendi. Céline'in çocukluğu Dreyfus Davası sırasında yaşanan toplumsal kutuplaşmanın, 19. yüzyıl sonundaki Büyük Bunalım'la derinleşen yoksulluğun ve bu ortamda şekillenen antisemitizmin etkisinde geçti. 1912'de, 18 yaşındayken, celp dönemini beklemeden gönüllü olarak Fransız ordusuna katıldı, ardından Afrika'ya seyahat etti, orada çeşitli işler yaptı; 1920-1924 yılları arasında yeniden Fransa'ya döndü ve burada tıp eğitimi alıp hekimliğe başladı. Tüm bu deneyimler ileride kaleme alacağı eserlerin karanlık ve acımasız atmosferine derin bir gerçeklik kazandırdı. 1932'de yayımlanan ilk romanı *Gecenin Sonuna Yolculuk*, Fransız edebiyatında bir dönüm noktası olarak değerlendirildi ve yenilikçi dili, insan doğasına dair acımasız gözlemleriyle büyük ses getirdi. Ancak edebî dehası, siyasi görüşlerinin gölgesinde kalmaktan kurtulamadı. Özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarında açıkça ifade ettiği antisemitist fikirleri ve nazizme verdiği destek büyük tartışmalara yol açtı. Savaş sonrası Nazi Almanya'sıyla işbirliği yaptığı gerekçesiyle gıyabında yargılandı; önce İspanya, ardından Danimarka'ya kaçmak zorunda kaldı. 1951'de Fransa'ya döndüğünde bir yıllık hapis cezasına çarptırılsa da dönemin cumhurbaşkanı tarafından affedildi. 1961'de, Meudon'da öldü.

AYBERK ERKAY, Fransız edebiyatı, çağdaş felsefe ve tiyatro kuramları eğitimi aldıktan sonra akademik ve sanatsal çalışmalarını bu alanlarda sürdürdü. Farklı Batı dillerinden çok sayıda edebî eseri dilimize kazandırdı. Çevirdiği çok sayıda düzyazı ve poetik metin farklı yayınevleri tarafından yayımlandı, oyun çevirilerinden birçoğu sahneye taşındı. Flaubert, Stendhal, Rimbaud, Mallarmé, Apollinaire, Valéry, T.S. Eliot, Aragon, Artaud, Vian, Camus, Céline, Genet, Perec, Koltès gibi Batı edebiyatının farklı türlerinde öncülük etmiş isimlerden yaptığı çevirilerin yanı sıra kıyıda kalmış metinler üzerine yaptığı araştırmalar, yazınsal çalışmalar ve hazırladığı koleksiyonlarla alana katkıda bulundu.

Sunuş

Savaş 1930'ların başında yazıldı, kayboldu, unutuldu, 2021 yılında bulundu, ertesi yıl yayımlandı. Aradan geçen zamanda, kendinden başka referans kabul etmeyen Céline edebiyatı, kendi sözünü üretmeyi, çoğalmayı, didişmeyi, direnmeyi ve değiştirmeyi sürdürdü. Şimdi, yine, belki en uç noktasında bir yırtıcılıkla, çatlamış bir kafatasının içinden, tüm duyuları puslu bir varoluş haline bakıyor.

Savaş'ın sesi, sadece kendine ait olan o tekil müziğiyle Ferdinand'ın en derinlerine iniyor, en karanlık saplantılarına sızıyor: Yıpranmış, sargıya alınmış, istismar edilmiş beden, içten içe kemiren delilik, tarihin ve iktidarın sahnesi dil ve insanlığı silip süpüren bir deneyim olarak savaş. Her şey sarsıntıda. Anlatı, sendeleyen ve sapıtan bir sözün aciliyetinden doğup cepheden hem görünür hem görünmez yaralarla dönen Ferdinand'ın dağılmış zihninin parçalarıyla bütünleşiyor. Metin de parçalanıyor o yüzden, el yordamıyla ilerliyor, kimi zaman tutarsız, ama içinden geçen o kesik kesik ritim, sürekli bir sarsıntıyı yankılıyor, burada her şey artık tamamen çıplak, yüzülmüş bir deri gibi. Bu, yaralı, kirli, sert bir çığlık, bir o kadar klişe. Böylesi bir soluk alıp verişten türeyen bir dil; çünkü anlatıcı, savaşın kaotik izlerini, her şeye rağmen, bilinçte anlamlı bir düzene sokmaya çalışıyor. Uçurumun kenarındaki yazarın, saf bilincin döküntülerinden yeniden anlam üretmeye çalıştığını duyuyoruz.

Céline yine ve hâlâ anlatmıyor; bağırıyor, soluyor, tükürüyor. Yazısı gerçeği taklit etmiyor; onu büküyor, delip geçiyor. Kutsallıktan yoksun, paramparça olmuş, en düşük dürtülere ve

hayatta kalma sanrılarına teslim edilmiş bir dünya. Tanrı yok, adalet yok, teselli yok. Keskin bir farkındalığın, bir tür ahlaki gözüpekliğin ürünü bir inat; adı konmamış olanı, acıyı, düşüşü, aşağılanmayı gösterme ısrarı. İnsanın en derin, en kirli, en bastırılmış yanlarını afişe etmekte direten bir tanıklık. Bir dalavere; edebiyatı, içsel kaosun, çöküşün sahnesine dönüştürme numarası. Ne inandırmak istiyor ne de ikna etmek. Sadece atıyor. Kusuyor. Ve bu kaba, sert malzemenin içinde, yine de bir güzellik yarattığını iddia ediyor — karanlık, umutsuz ama bir o kadar güçlü bir güzellik.

Savaş'ta savaş nerede? Ferdinand'ın bedeninde. Bu, düpedüz bir bedenleniş. Parçalanma sonrasına ait bir edebî tarih. Bedendeki yaralardan sonrası, Céline'in edebiyatı. Sakat kalmış bedenlerin, bulanık düşlerin, sürünerek gelen çöküşün ardındaki mekân. Savaş, ne dekora ne de olaya tekabül ediyor burada. Büründüğü eti aşındıran, dili parçalayan, gerçekliği eriten tam bir deneyim, mutlak bir sınav. İçeriden deneyimlenen bir sersemlik hali. Kahraman da yok burada, acı çeken bir et yığını var. Her şey, boğulmamak için.

Céline, bir asra yakın zamandır, edebiyata, roman biçimine değil, savaşın ve varoluşun çıplak gerçeğine sadakatini koruyor. İşte tüm bunlar, Céline.

Ayberk Erkay

Edisyona İlişkin Notlar

Louis-Ferdinand Céline'in 1944 yılında Paris'ten ayrılışından bu yana kayıp olduğu düşünülen *Savaş*, 2021 yılında bulunan, yazara ait binlerce sayfalık elyazmalarının arasında, iki diğer roman taslağıyla birlikte (*Londres* ve *La Volonté du Roi Krogold*) gün yüzüne çıktı. Metnin başına eklenmemiş olmasına rağmen, yazarın yazışmalarında birkaç defa *Savaş* başlığıyla anılmasından ötürü *Savaş* başlığıyla sunulan metne ilişkin bu tek nüsha, taslak niteliği taşıyordu. Çok sayıda düzeltme, karalama ve maddi hata içeren elyazması, bir yıl süren bir transkripsiyon çalışmasının ardından, 2022 yılında Gallimard tarafından yayımlandı. Türkçeye çevirim, metne verilen bu son biçimi temel alıyor.

Elyazmasını yayıma hazırlayan uzmanlardan Pascal Fouché'nin, bulunan sayfaların durumu, biçimi ve içeriğine dair verdiği bilgilerin, metnin bir bütün olarak kavranmasında yol gösterici rol oynayacağı kanısındayım. Fouché'nin belirttiği üzere, "iyi korunmuş bu elyazması altı 'bölüm'e ayrılmıştır. Birinci Bölüm, otuz sekiz sayfadır ve ilk sayfanın üst kısmında yuvarlak içine alınmış (10) rakamı bulunmaktadır; bu, eksik veya henüz bulunamamış bir önceki bölümün varlığına işaret ediyor olabilir. Açılış cümlesi olan "Tam olarak değil," bilerek transkripsiyona dahil edilmemiştir, ki bu cümle de söz konusu varsayımı desteklemektedir. İkinci Bölüm yetmiş bir sayfadır ve başında mavi kalemle yazılmış (1) rakamı yer almaktadır. Üçüncü Bölüm otuz yedi sayfa uzunluğunda olup üst kısımda (2) rakamı bulunmaktadır. Dördüncü Bölüm otuz iki sayfadır

ve (2) olarak işaretlenmiştir. Yirmi bir sayfadan oluşan Beşinci Bölüm'ün başında (3) rakamı bulunmaktadır. Altıncı bölümse elli bir sayfa uzunluğundadır ve (4) rakamıyla işaretlenmiştir.

P. Fouché, metnin transkripsiyonunda izlenen yöntemleriyse şöyle açıklıyor: "Yazarın bilerek yapmadığı açık yazım hataları (örneğin gelecek zaman ile şart kipinin karıştırılması) yalnızca gerektiği ölçüde düzeltilmiştir. Céline'in yazılarında sıkça yer alan kısaltmalar genellikle açılmıştır. Yanlışlıkla silindiği düşünülen bazı sözcükler, anlamın daha iyi anlaşılması için korunmuştur. Aynı şekilde, kazara atlandığı varsayılan bazı sözcükler metne yeniden dahil edilmiştir. Okunması güç ve bu nedenle kesinliği belirsiz olan sözcükler tahmini okumalar olarak köşeli parantez içinde gösterilmiştir. Noktalama işaretleri yalnızca okuma kolaylığı sağladığı durumlarda düzeltilmiş ya da eklenmiştir. Özel adların yazımı korunmuş, metin boyunca en sık kullanılan biçim tercih edilmiştir. Bir karakterin adının değiştiği yerlerde bu durum ayrıca belirtilmiştir. Céline'in taslaklarında genellikle az yer verilen paragraflar, okunabilirliği artırmak amacıyla metne dahil edilmiştir. Aynı şekilde, nadiren işaretlenen diyaloglar sistemli biçimde yeni satıra geçirilmiş ve başlarına kısa çizgi eklenmiştir." Metnin çevirisinde tüm bu yöntemsel ilkeleri koruduğumu not düşmek isterim.

Son olarak, metne dair çalışmaların sürdüğünü belirtmekte fayda görüyorum. Yakın ya da uzak bir tarihte eksik bölümler bulunabilir, bölüm sıralamasına yönelik bir düzenlemeye gidilebilir ya da okunamayan kısımların esrarı çözülebilir. Dolayısıyla, *Savaş*'ın sonraki baskıları tüm bu değişikliklere şimdiden açıktır.

A.E.

Galiba ertesi gecenin de bir kısmını orada geçirdim. Sol kulağım zamk gibi yere yapışmıştı kanla. Ağzım da. İkisi arasında acayip bir gürültü vardı. O gürültüde uyudum, sonra da yağmur başladı, ortalığı sel götürdü. Kersuzon yanımda yatıyordu, suyu çeke çeke külçeye dönmüştü. Bir kolumla ona doğru uzandım. Dokundum. Öbür kolumla yapamadım. Bulamıyordum ki. Kafasına göre takılıyor, uçup gidiyor, tepede dönüyor, sonra da gülle gibi inip omzuma saplanıyordu, çiğ etin içine. Her seferinde bağırta bağırta. Her seferinde daha derine. Biraz alışınca sesimi kısmayı, kafamın içini mahşer yerine çeviren o gürültüden az ses çıkarmayı öğrendim – arada çığlıklara devam tabii. İçinden tren geçiyordu kafamın, öyle bir gürültü. Hiçbir şeyin fayda etmediği bir meret. İlk uykumu işte bu şartlarda, evlere şenlik bir curcunanın tam ortasında, tepemden top mermileri ıslık çalarak geçerken, yani resmen kıyamet koparken, üstelik şuurumu maalesef tam olarak kaybetmemiş bir halde, hülasa dehşetin koynunda uyudum. Zaten ameliyata alındığım birkaç saati saymazsak, şuurumu hiç kaybetmedim. 1914'ün Aralık'ından itibaren bu korkunç gürültüde uyudum. Savaşı kafamın içine soktum. Kafamın içinde kaldı.

Neyse. Gece yarısına doğru, yüzüstü bir döneyim

dedim. Döndüm de, çok acımadı. Dışarıdan gelen seslerle bana müebbet yazılan sesleri artık ayırt edebiliyordum. Omzumla dizimin ağrısı tarif edilemezdi, ağzıma sıçıyordu. Yine de kalktım ayağa. Acı bir yana, açlıktan gebermek üzereydim. Kafamı sağa sola çevirip cümleten belamızı bulduğumuz avluyu şöyle bir taradım. Tüm konvoy, Le Drellière, ben, hepimizin ağzına bu çiftlik avlusunda sıçılmıştı. Sahi, neredeydi lan bu herif? Ya diğerleri? Hesapta canlarına okumaya gelmiştik buraya, kim bilir kaç saat önce, gece sabaha dönmüştü, komple bir gün geçmişti aradan. Konvoydan geriye yamaçtaki yığınlar ve bostanın ortasında dumanı tüten, çatırdayan, arada bir ateş fışkırtan at arabalarımız kalmıştı. Büyük demirci arabası hâlâ kor gibi yanıyordu, yem arabasıysa çoktan yanıp kül olmuştu. Enkazdaki yaveri tanıyamadım. Az ilerisinde bir at vardı, küllerin arasından onu seçebildim, parçalanıp yıkılan çiftlik duvarına saplanmıştı, kıçından arabaya koşulduğu dingil parçası sarkıyordu. Göt korkusuyla çiftliğe sürmüşlerdi herhalde atları, dörtnala bombardımanın ortasına, bodoslama. Aferin lan sana Le Drellière, aferin. Olduğum yerde çömeldim. Top mermileri balçığa çevirmişti toprağı. En az iki yüz top mermisi, aşağısı değildir. Cesetler etrafa saçılmıştı. Atların yem torbalarını taşıyan herif nar gibi pörtlemiş, boyundan aşağı ikiye yarılıp açılmıştı. İki yaşlı sıçan, fırsat bu fırsat, herifin yarık karnında ziyafet çekiyor, kıç üstü oturmuş, yemliklerden dökülen kırıntıları kemiriyorlardı. On at leşinden dışarı saçılıp birbirine karışmış sakatat kokusu, bütün avluyu saran çürümüş et ve yanık kokusunu bile bastırıyordu. Atların son sürat koşusu burada sonlanmış, iki metre mesafeden, bir belki de üç top mermisiyle şimdi çürüdükleri yere zımbalanmışlardı. Tam o sırada, birden aklıma, yani kafatasımın içinde çalkalanan reçele, Le Drellière'in üstünde taşıdığı para torbası geldi.

Neyi nasıl düşüneceğimi kestiremiyordum. Kafayı tam kapasite çalıştırabilecek durumda değildim. Fakat bu torba mevzusu, yeteri kadar ağzıma sıçan şey yokmuş, kulağımdaki sağır edici gürültü yetmiyormuş gibi birden başıma bela olmuş, canımı feci sıkmayı başarmıştı. Bu siktiriboktan maceradan sağ kurtulmayı sadece ben başarmıştım, anlaşılan. Uzaktan top sesleri duyuyordum, ama gerçek miydi, bilmiyorum. Bütün sesler birbirine karışmaya başlamıştı. Biraz uzakta insanlar gördüm, bazısı at sırtında, bazısı tabana kuvvet, gruplar halinde uzaklaşıyordu. Almanlar mı? Keşke! Avluya hiç yanaşmadılar. Demek ki başka yerde yemeleri gereken başka bir bok vardı. Emir öyle gelmişti. Bu bölge savaştan nasibini almış, bitmişti. Öyleyse neydi şimdi durum, kendi işini kendin gör! Bizim alayı tek başıma bulmak zorundaydım. Çalıştır bakalım saksıyı, nereye gitmiş olabilirler? Bir becerebilsem! Bırak düşünmeyi, bir ışık bile yanmıyordu kafada. Peronda tren geçerken birine bir şey anlatmaya çalışırsın da elli kere başa sarman gerekir ya, o hesap. Dön başa, dön başa, dön başa. Her defasında bir milim. Yorucu bir egzersiz, sizi temin ederim. Artık yormuyor tabii, idmanlıyım. Yirmi sene, az değil, öğreniyor insan. Ruhumu güçlendirdim, kol kası yapar gibi. Hiçbir şey havadan gelmiyor. Benimle mezara gelecek o gürültüden çekip kopardığım dehşet parçacıklarıyla enstrüman çalmayı, uyuyabilmeyi, affedebilmeyi ve gördüğünüz üzere edebiyat parçalamayı öğrendim. Neyse, geçelim.

Büyük demirci arabasının enkazında et konserveleri vardı. Bütün kutular yangında patlayıp açılmıştı ama işimi görürdü. Susuzluk fenaydı asıl. Tek elimle tutup ağzıma soktuğum her şeyde kan vardı, bazen kendi kanım bazen başkalarınınki bazen ikisi birden. İçkisini dökmeden gebermeyi başarmış birini bulur muyum diye bir süre arandım, aradığımı da en uçta, avlunun çıkışına ya-

kın bir yerde buldum. Bir süvarinin ceketinden kırmızı şarap çıktı, üstelik iki şişe. Subay şarabı, vaktiyle yürütmüş rahmetli. Sonra, geldiğimiz istikamete, doğuya doğru yürümeye başladım. O da yüz metre. Yavaştan fark etmeye de o zaman başladım ki gözümün gördüğüyle gerçek birbirini tutmuyordu. Tarlanın ortasında bir at gördüğümü sandım. Gittim yanına, tam bineceğim, meğer üç gündür orada yatan, davul gibi şişmiş bir inekmiş. Gerisi yetmiyormuş gibi, bir de bunun yorgunluğu. Az ötede havan topları gördüm ki kesin onlar da yoktular, ne işleri var zaten orada? Kulağım falan bu haldeyken, neyin ne olduğu belli değildi.

Gerçek bir askere rastlamadan epeyce bir yürüdüm. Birkaç kilometre. Boyuna kan yuta yuta. Kafamdaki gürültüyse sanki biraz azalmıştı. Ama sonra kustum, midemde ne varsa hepsini, artı komple iki şişeyi. Bütün dünya dönüyordu. Lan, dedim içimden, Ferdinand topla kendini, denizi geçtin derede boğulayım deme sakın!

Birden bir cesaret geldi, harbiden sağlamından. Derken torba düşüverdi aklıma, sonra da [alayın] bütün arabalarının yağmalandığı. Üç yerim birden sızlamaya başladı hal böyle olunca: hem kolum hem gürültünün siktiği başım hem de, en kötüsü, vicdanım. Paniğe kapıldım çünkü nahif çocuğumdur aslında. Yüksek sesle konuşayım dedim, yalnız değilmişim gibi, ama kandan ağzım dilim yapışmıştı, konuşamadım. Normalde böyle yaparım, cesaret verir hafif.

Dümdüz bir araziydi burası aslında, ama suyla dolmuş derin çukurlar pusuda bekliyor, iki adım atmayı bile zorlaştırıyordu. Mecbur sağa sola kıvrılıp yön değiştiriyor, sonunda başladığım yere dönüyordum. Kulağıma sürekli başımı sıyırıp geçen mermi sesleri geliyordu. Neyse ki az ötede gördüğüm yalak gerçekti de durdum başında. Kolumu öbür kolumla tutuyordum çünkü artık

düz aşağı sarkıtamıyordum. Ölü bir kol taşıyordum yanımda. Ucundan omzuma sabitlenmiş, dışı kumaş, içi vıcık vıcık kan, ince uzun bir sünger. Azıcık oynatayım, o kadar canım yanıyordu ki bir süre ölüyordum, başka bir izahı yok.

Fakat içimde bir şeylerin yaşama tutunduğunu hissediyordum, bir şeyler sanki direniyordu. Başkasından duysam inanmazdım, ama doğruydu. Yürüyüşüm bile düzelmeye başlamıştı, artık tek seferde iki yüz metreyi görüyordum. Kavalkemiğimden kafatasımın arkasına kadar her zerrem ıstırap içindeydi ama olsun. Kulağım apayrı bir davaydı zaten, sanki bütün sesleri tencerede kaynatmışlar, o bulamacı da kafamın içine dökmüşlerdi. Üstelik hiçbir şey olduğu gibi durmuyor, eskisi gibi görünmüyordu. Her şey sakız gibi sünüyor, ağaçlar yerinde sabit durmuyor, pabuçlarımın altındaki yol sürekli yükselip alçalıyordu. Üzerimde sadece ceketim vardı, bir de yağmur. Hâlâ bir insan evladına rastlamamıştım. Kırsalın uçsuz bucaksız hiçliğinde kafamın içinde işkence sesleri yankılanıyordu. Kendimi dinlemekten korkar hale gelmiştim. Uyuyan savaşı uyandırmaktan korkuyordum. Kafamın içinde kopan şamata bir muharebenin gürültüsünü bastırabilirdi. Tam o sırada bir şey parladı uzaktan, tarlaların üzerinde dev gibi yükselen bir çan kulesi ilişti gözüme. Dedim ki içimden, git oraya. Bir yere gideceksin nasılsa, al sana bir yer. Sonra da oturdum –kafamın içinde kıyamet kopuyor, kolum paramparça– olanları hatırlamaya çalıştım. Beceremedim. Beynimin içi çorba. Acayip de terliyordum. Bari çan kulesi yerinde dursaydı ama o da bir yakınlaşıyor bir uzaklaşıyor, gözüme bir girip bir çıkıyordu. Serap mı görüyordum acaba? Bunu bir düşündüm. Yok yok, serap değildi, kafası çalışan adamım sonuçta, her yerime bıçak saplandığına göre, çan kulesi de vardı! İşte böyle akıl yürütülür. Ya da bir şeye inanılır. Sonra

tekrar yola koyuldum, kenardan kenardan yürümeye başladım. Bir sapağa vardım, tam köşeyi dönerken çamurun içinde bir herif kıpırdadı, kesin görmüştü beni uzaktan. Gerçi hayal görüyordum büyük olasılıkla, cesedin teki çamurda süzülüyordu gerçekte. Üniforması sarıydı, tüfeği de elinde duruyordu, bu kılığı ilk defa görüyordum. Lan ya herif titriyordu ya da ben. Yaklaş dedi işaret ederek. Ben de yaklaştım. Kaybedecek bir şeyim yoktu. Dibine sokulana kadar bekledi, sonra konuştu. Hemen çaktım dili. Herif İngiliz'di. Lakin vaziyet malum, gerçek olduğuna inanmakta zorluk çekiyordum. Derken içimden geldi, tüm ihtimalleri falan siktir edip birden açtım kanlı ağzımı, İngilizce konuşmaya başladım adamla. Lan heriflerin dilini öğrenmek için ta oralara gidip de üç kelime konuşamadan dönen ben, sarı üniformalı herifle sohbet etmeye başladım iyi mi? Heyecandan herhalde. Herifle İngilizce konuşmak kulağıma bile iyi geliyordu. Sanki gürültü azalıyordu. Sonra, aradan çok geçmedi, herif girdi koluma, güzelce yasladı beni böğrüne, başladık bununla omuz omuza yürümeye. Tabii ben iki adımda bir dura dura. Ama şans yüzüme gülmüştü bir kere, bizim dangalaklardan biri bulacağına bu herif bulmuştu beni, daha ne isterim? En azından bütün savaşı, ta başından her şeyi, seferin akıbetini falan anlatmak zorunda değildim buna.

"*Where are we going?*" diye sordum...

"Yprèss!" dedi.

Çan kulesi oradaydı demek ki, Yprèss'de. Ve demek ki gerçek bir kuleydi, gerçek bir şehrin gerçek çan kulesi. Böyle düşe kalka en az dört saat sürerdi varmamız. Aşmamız gereken patikalar, tarlalar vardı. Hiçbir şeyi net görmüyor, üstelik yukarı doğru bakınca her şeyi kırmızı görüyordum. Bedenim parçalara bölünmüştü: Islak bir parçam vardı mesela, sonra bir sarhoş parçam vardı, bir kol parçam vardı ve çok canımı yakıyordu, kulak parçam

iğrençti, İngiliz herifin arkadaşlığı teselli parçamdı, diz parçam kafasına göre takılıyordu, geçmiş parçam, gayet iyi hatırlıyorum, şimdiye yanaşmaya çalışıyor ama beceremiyordu, gelecek parçam beni asıl korkutan parçamdı ve bir de komik parçam vardı ki bütün derdi bana bir şeyler anlatmaktı, takmıştı kafaya. Yani öyle boktan bir durumdaydım ki ağlayamıyordum bile halime, gülüyordum. Bir kilometre daha yürüdük, sonra dedim ki benden buraya kadar.

"Nereye gidiyordun sen?" diye sordum buna birden, sırf meraktan.

Durdum. Şuradan şuraya gitmek yok. Gerçi Ypress' ine de az yol kalmıştı ama neyse. Tarlalar etrafımızda dönüyordu, sanki yerin altında dev sıçanlar koşturuyordu da toprak boğum boğum şişiyordu bunlar geçerken. Belki de sıçan değil insandı geçenler. Toprağın altından tam tekmil mahşeri bir ordu ilerliyordu... Deniz gibi dalgalanıyordu uçsuz bucaksız tarlalar... Ben en iyisi oturayım. Zaten iki kulağımın arasında fırtına kopuyor, nereye kalkıyorum? Kafamın içinde yer yerinden oynuyordu. Birden avazım çıktığı kadar bağırdım:

"*I am not going! I am going to the* manevra savaşı lan!"

Dediğimi de yaptım. Kolla kulak o haldeyken kalktım yerimden, içim dışım her yerim kan, geldiğimiz yöne, düşman mevzisine doğru yürümeye başladım. Bunun üzerine yol arkadaşım başladı bana arkamdan saydırmaya. İşin garibi her dediğini anlıyordum, kelimesi kelimesine. Herhalde ateşim yükseliyor, ateşim yükseldikçe de İngilizcem gelişiyordu. Herifi bayağı bayağı anlıyordum. Fakat durmaya hiç niyetim yoktu, tükürdüğümüzü yalayacak değiliz herhalde, topallaya topallaya gidiyordum burnumun dikine. Garibim şaşırdı tabii ne yapacağını. Sonunda, düzlüğün orta yerinde girdik bununla birbirimize. Neyse ki gören yoktu da kimseye mal-

zeme olmadık. Mücadeleyi o kazandı, beni lime lime dökülen kolumdan yakalayınca gardım düştü. Net bir mağlubiyet. Mecbur düştüm bunun peşine. Tekrar şehre doğru yürümeye başladık. Daha on beş dakika geçmemişti ki, yolun ilerisinde, bize doğru yaklaşan on küsur haki üniformalı süvari gördüm. Üzerime geldiklerini görünce aklıma neler geldi neler tabii! Savaşın kaldığı yerden devam edeceğini sandım.

"*Hurray*!" diye bağırdım bunlara uzaktan. "*Hurray*!"

İngiliz olduklarını öğrenmiştim.

"*Hurray*!" diye yanıt verdiler.

Subayları yanıma yaklaştı. Bana iltifatta bulundu.

"*Brave soldier! Brave soldier!*" dedi. "*Where do you come from?*"

Nereden *come*'dığımı epeydir düşünmemiştim. Pis herif kâbuslarımı uyandırdı.

Geride kalandan da, ileride bekleyenden de kaçıp kurtulmak istiyordum. Beni zimmetine alan yol arkadaşım kıçıma şehir istikametine doğru sağlamından bir tekme yapıştırmak suretiyle bana hangi istikamete yönelmem gerektiğini gösterdi. Artık kimsenin benden cesur asker olmamı istemediğini de bu sayede anlamış oldum. Bense hâlâ nereye gitmek istediğimi düşünüyordum, gerisi mi ilerisi miydi gitmek istediğim yer, üstelik içimin her zerresi çok ama çok acıyordu. Le Drellière bunların hiçbirini yaşamamıştı. Vakitlice geberip gitmişti. Bir ara yol resmen şaha kalktı önümde: Birdenbire değil, yavaş yavaş, tatlı tatlı yükseldi, gözümle aynı hizaya geldi, ben de kafamın içinde manyak bir bombardıman bıraktım yola kendimi yumuşacık bir yatağa bırakır gibi. Sonra bir sakinleşir gibi oldu dünya, derken haki üniformalıların atları üzerime doğru dörtnala koşmaya başladı, daha doğrusu [dangır dungur] koştuklarını duydum, kimseyi görmedim çünkü.

Kafam yerine geldiğinde bir kilisede, gerçek bir yataktaydım. Kulağımda malum gürültü ve sol kolumu yemekle meşgul olduğunu sandığım bir köpeğin sesiyle uyandım. Çok üstünde durmadım. İlaç vermeden karnımı yarıp içine dalmadıkları sürece sorun yoktu, halihazırda çektiğim acıdan fazlasını çekemezdim. Bir saat falan değil, bütün gece sürdü bu acı. Gece bir ara tuhaf bir kıpırtıya takıldı gözüm; yumuşacık, kıvrak bir hareket karanlığı delip içimde bir şeyleri uyandırdı.

İnanamadım. Bir kadın kolu. Benim ölü kuşa can geldi birden. Tek gözümle karının kalçasını arayıp buldum. Karyolaların arasından kıvrılırken kıçını saran gergin kumaşın dalgalanışına kapıldım. Kaldığım yerden görmeyi sürdürdüğüm bir düş gibiydi. Lan var ya, hiç akıl ermiyor bu hayatın işlerine! Kafada bin türlü fantezi uyanıp birbirine dolandı, sonra da kuzu gibi peşine takıldılar bir kalçanın. Sonra bir ara benim yatağı kilisede bir köşeye yuvarladılar, ışık alan bir yere. Orada gözüm karardı bayıldım, tahminimce o koku yüzünden, herhalde uyuyayım diye koklattılar. Orada, giderek artan acıyla, kafamın içinde kopmayı sürdüren kıyametlerle, yani bizzat gerçek hayatla iki gün kadar geçirdim. Hatırlayabilmem komik aslında. Fakat ağzıma sıçıldığı ya da hiçbir şeye, kendi vücuduma bile söz geçiremediğim için bu kadar net hatırladığımı sanmayın. Korkunç bir işkenceden fazlasıydı, büyük bir utançtı da ondan hatırlıyorum. Sonuçta olduğun bir insan var, öyle düşün, onca senedir sensin, onca senedir arkasında durmuşsun onun, buğulu, gaddar, insafsız bir geçmiş, sonra bir bakıyorsun bayat ekmek gibi ufalanıyor gözünün önünde, parçalarını toplamaya çalışıyor yerden. Anlayacağınız, kendi hayatımın bana işkence edişini izliyordum. Fakat her şey bir yere kadar. Yeter lan dedim sonunda, canıma kastın mı var? Hayat mayat dinlemem,

Can Yayınları
Bu tanıtım kopyası
Can okurları için
özel olarak hazırlandı.
Can Yayınları

İnsan on dakika sonra öleceğini bilse bile çocukluğundaki masumiyeti aramaktan vazgeçemiyor. Babamın mektuplarında göçüp gitmiş çocukluğum vardı. Tek bir ânını bile özlemiyordum.

Flandra'da yanmakta olan bir meyve bahçesi... Fransız askeri Ferdinand sarsılmış, ağır yaralı; çamur ve cesetlerle yıkımın ortasında, bilincini yitirdiği andan bu yana başına gelenleri anlamlandırmaya ve hayatta kalmaya çalışıyor. Nihayet bir askerî hastaneye götürülüp de ölümün kıyısından döndükten sonra, savaşın yarattığı ahlaki çöküntüyü, anlamsız ve hoyrat yıkıcılığı tüm çıplaklığıyla görüyor.

Céline, üçlemesinin ilk kitabı olan *Taksitle Ölüm*'ün ardından gelen *Savaş* ve *Londra*'nın elyazmalarının, nefret duyulan bir işbirlikçi olarak Paris'ten kaçtığı sırada direnişçiler tarafından dairesinden çalındığını iddia etmişti. Çok az kişi ona inanmıştı, ta ki elyazmaları 2020'de gizemli bir şekilde ortaya çıkana dek.

"Büyük Savaş'ın dehşetini bu denli derin ve yoğun bir şekilde hissettiren başka bir anlatım olmamıştır."

The New Yorker

"*Savaş*, yalnızca Céline'in tüm eserlerini incelemek isteyen araştırmacılar için değil, aynı zamanda sanat ile sanatçının ideolojik ya da ahlaki geçmişi arasındaki ilişkinin sınırlarını sorgulayan kuramsal tartışmalar bağlamında da uzun süre önemini koruyacaktır.

The Telegraph

#fransızedebiyatı #savaş #hafıza #beden #bilinç #varoluş

can

canyayinlari.com | f | | X canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-6620-6

9 789750 766206